

Vedra kalatoitude õpitoas

õpetati nii kalu rookima kui ka neist süüa valmistama. Lk 4

Nõva õpetaja ja tantsujuht

Hedvig Kokk tähistas oma 90. sünnipäeva. Lk 5

Lääne Elu

EESTI VANIM JÄRJEPIDEVALT ILMUNUD SÕLTUMATU AJALEHT

NELJAPÄEV, 17. OKTOOBER 2024 | NR 119 (5109) | 1,50 €

Helina

Alp:

loodame, et kassidele kodusid jätkub. Lk 3

REFORM

Arengukava lubab haiglale suuri muutusi

Haiglavõrgu arengukava tõmbab maakonnahaiglate tööd koomale ja pole kindel, milliste eriarstide abi üldse Läänemaale jääb.

MALLE-LIISA RAIGLA
malleliisa@le.ee

Valminud arengukava on Läänemaa haigla juhi Katrin Lutsu sõnul üldsõnaline dokument, kus puuduvad tegevuskava ja kindlad kuupäevad. Ainus, mis arengukavas on selge, on see, et neli Tallinna haiglat ühendatakse.

Ometi tegeleb arengukava kogu Eesti haiglavõrgustiku ümberkorraldamisega, kuid millises tempos ja millal plaanide poole liikuma hakatakse, pole teada.

Idee on arengukavaga senistes maakonnahaiglates ühendada sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonnad. Terviseminister Riina Sikut on küll rahvusringhäälingus kinnitanud, et ühtegi maakonnahaiglat kinni ei panda ja võimalus sealt ööpäevaringselt abi saada jääb, kuid haiglate tegevuses võib tulla muutusi. „Haiglate sulgemisega ei pea riik tegelema. Personalikriis on nii suur, et käriseb ise lõhki,” ütles Luts.

Kogu Eestit hõlmava arengukava järgi peaks Läänemaa haiglast saama kogukonnahaigla.

URMAS LAURI

Suur põud

Praegu saab Läänemaa haigla küll hakkama, kuid mitmed arstid, kelle najal haigla püsti püsib, on juba pensioniealised ja võivad igal hetkel ameti maha panna. Kui mõni arstidest peaks töölt lahkuma, läheb Lutsu sõnul olukord kriitiliseks. Lahendust, mis kohe mure lahendaks, haigla juhi sõnul siiani leitud pole, kuigi probleem on üle-eestiline.

Kui arste vähegi on, Luts Läänemaa haigla töös muutusi ei teeks. Üheks põhjuseks on Läänemaa haigla asukoht – lähim suurhaigla asub saja kilomeetri kaugusel ning Haapsalu puhul on tegemist suvitussillaga, kus hooajati liigub rahvast rohkem. Seetõttu peaks Lutsu hinnangul

Läänemaa haigla juht Katrin Luts.

ANDRA KIRNA

aktiivravi ja erakorralise abi andmine jätkuma senises mahus.

Haiglavõrgu arengukava luues on läbi käinud idee kaotada väiksematest haiglatest erakorralise meditsiini osakond või muuta triaazi määramine ehk haige hindamine veebipõhiseks. Luts ütles, et pole kindel, et Tallinnas suudetaks kõik Läänemaalt saadetud erakorralised patsiendid vastu võtta ja samuti pole teada, mida Tallinna sõidutamine patsientidele tähendab.

Ka praegu suunatakse kõrgema kategooria patsiendid ehk raskemalt haiged ja tõhusamat abi vajavad haiged otse Põhja-Eesti regionaalhaiglasse ravile või küsitakse sealt nõu, kuidas kohapeal ravi anda. Arengukava järgi tuleb saatmisi edaspidi

rohkem, sest haigla võimekus väheneb.

Töenäoliselt jäävad väiksematesse haiglatesse erakorralise meditsiini ja siseosakond, kuid kaob ööpäevaringne kirurgi valve ning suureneb vaimse tervise, öändus- ja palliatiivravi osakaal. Ehkki praegu ei saa riik ette öelda, millised osakonnad haiglates on või ei ole ja millises mahus, on plaan seadust muuta nii, et riigi sõnaõigus haiglate rollis suureneb.

Karm raport

Kaks aastat tagasi valminud Iiri konsultatsioonifirma AACR raport, mille alusel arengukava koostatakse, nägi ette, et Läänemaa haigla muutub kogukonnahaiglaks, kus tööd juhivad pereinstitudid, kes teevad ka otsuse haig-

laravile võtmise kohta. Haiglal poleks ka erakorralise meditsiini osakonda, selle asemel oleks senisest võimekam kiirabi.

„Kuna sellise muutusega võib kaasuda erakorralise ja plaanilise eriarstiabi kättesaadavuse halvenemine, tuleb samaaegselt tõsta nende maakondade kiirabi-teenistuste suutlikkust. Samuti on vaja kaaluda võimalusi ühistranspordi ühenduste parandamiseks,” seisab raportis.

Toonase raporti järgi peaks maakonnahaiglates vastu võetama vaid kroonilisi haigeid, pakutama aktiivravijärgset taastusravi ja palliatiivravi. Haiglas oleks stationaarraviks vaid siseosakond. Lisaks töötaksid haiglas õed, ämmaemandad, füsioterapeudid ja teised tervishoiutöötajad.

Vald loodab Ramsi tee aasta lõpuks lahti saada

Kui Noarootsis Ramsi poolsaarel asuva Ramsholmi kinnistu omanik avab 17. novembriks Ramsi tee avalikuks kasutamiseks, pääseb ta sunniraha maksmisest.

Lääne-Nigula vald saatis Ramsholmi kinnistu omanikule Priit Kotkale ettekirjutuse, et ta peab oma kinnistu piiril Ramsi teele paigaldatud väravad avama. „Kui ta seda ei tee, tuleb tal maksta sunniraha,” ütles Lääne-Nigula vallavanem Janno Randmaa.

„Täna läks sunniraha hoiatus välja, eks siis vaatab, kuidas asjade käik edasi läheb,” ütles Noarootsi osavallavanem Aivo Hirmo Lääne Elule eile. „Ta [kinnistu omanik] saab sellele vastata, tal on võimalik ka ettekirjutust kohtus vaidlustada.” Lääne-Nigula vallasekretär Kristi Sadul-

sepp ütles, et värav tuleb avada hiljemalt 17. novembriks. „Kui ta [Priit Kotkas – toim] seda ei tee, peab ta maksma sunniraha 3200 eurot,” selgitas Sadulsepp ettekirjutuse sisu.

„Kui üks kord ei aita, määratakse järele [sunniraha]. Ja siis jälle,” kirjeldas Hirmo võimalikku asjade kulgu. Järgmiste otsustega saab vallavalitsus sunniraha suuredada, sest kui praeguses ettekirjutuses hoiatatakse 3200 euro suuruse sunnirahaga, siis maksimaalne sunniraha on 9600 eurot.

Kui kinnistuomanik väravat määratud ajaks ei ava ja keeldub ka sunniraha maksmast, on vallal võimalik minna kohtutäituriga seda sisse nõudma.

Hirmo loodab, et Ramsi saaga leiab lõpuks siiski lahendu-

Ramsholmi teel asuv värav on autode jaoks lukus, jalgsi ja rattaga pääseb Ramsi poolsaare tippu jalgvärava kaudu.

URMAS LAURI

se. „Ma ei arva, et neid asju on vaja kakeldes teha,” lausus Hirmo. „Peaks maha istuma ja arutama, mis kõige mõistlikum on. Mingil hetkel tahaks ikka väravad lahti saada – nii pikalt on sellega juba asjatatud.”

Mullu detsembris otsustas riigikohus, et ei võta Ramsholmi omanike Priit ja Signe Kotka kaebust arutlusele ning seega jäi kehtima Tallinna ringkonnakohtu otsus, millega kuulutati Ramsi tee avalikuks kasutatavaks.

Kotkad otsid Ramsholmi kinnistu, mille kaudu viib Ramsi tee poolsaare tipus olevale Lääne-Nigula vallale kuuluvale 0,55 hektari suurusele Ramsi puhkekohtale, sügisel 2016.

Mais 2017 paigaldasid Kotkad kinnistu piirile Ramsi teele värav-

– autoga sealt edasi ei pääse, kuid jalakäijatele ja ratturitele mõeldud läbipääs pole lukustatud.

Augustis 2021 otsustas Lääne-Nigula vallavolikogu määrata Ramsi tee avalikult kasutatavaks. Kotkad kaebasid ka selle otsuse kohtusse. Tallinna ringkonnakohtu otsusega jäi õigus Lääne-Nigula vallale, sest riigikohus ei võtnud mullu detsembris asja arutlusele.

„Minu seisukoht pole muutunud, arvan, et see on tegevus, millega ei peaks tegelema,” lausus Kotkas augustis Lääne Elule. Lääne-Nigula vald on aga jätkuvalt seda meelt, et kohtuotsus tuleb täide viia ning poolsaare tippu viiv tee liikluseks avada.

URMAS LAURI

● JUHTKIRI

Haiglast sotsiaalaja

Milliseks kujuneb Eesti haiglavõrk ja kuidas see Läänemaa haiglat puudutab, pole veel päris kindel, sest haiglareformi valitsus alles hakkab arutama. Küll aga on juba tutvustatud haiglate arengukava, mille aluseks on kahe aasta eest valminud Iiri konsultatsioonifirma AARC raport.

Raportit lugedes tuleb lausa hirm peale, milliseks peaks Eesti maapiirkondade, nende hulgas Läänemaa haigla muutuma. Selle järgi muutuksid väikehaiglad kogukonnahaiglateks, kus pole ei erakorralise meditsiini osakonda ega muid eriarste peale sisearstide. Haigla tööd juhiks hoopis peretohtrid, kes teevad otsuse patsientide haiglaravile võtmise kohta, ja haigla meenutaks rohkem sotsiaalkeskust.

Läänemaal on niigi enamik peretohtreid pensionialised ja viimased aastad on näidanud, et ametist lahkuvatele perearstidele asendajate leidmine on peaaegu võimatu. Põhjuseks see, et peretohtrite puudus on Eestis veel suurem kui eriarstide põud. Haapsallu perearsti leidmisele pole kaasa aidanud ka linnavalitsuse lubatud toetus. Isegi kui peremeditsiini residentuuri võetakse õppima senisest enam tudengeid, on vähetõenäoline, et see ääremaa olukorda parandab.

Läänemaa haigla juhil on õigus: ega riik peagi maakonnahaiglate sulgemisega tegelema. Arstide põud teeb selle töö ise ära, sest kui pole arsti, pole ka kedagi, kes haigeid raviks. Igal juhul tähendab haiglareform, et tervise-muredega peab senisest enam Tallinna poole vaatama. See tähendab, et arstiabi kättesaadavus halveneb veelgi – esiteks distantse mõttes, samuti muutuvad tõenäoliselt järjekorrad pikemaks. Suureneb ka sotsiaaltöötajate koormus, sest lisandub üksikuid haigeid eakaid, keda tuleb pealinna transportida.

On arusaadav, et meditsiinisüsteemi tuleb reformida olukorras, kus arste on puudu, ühiskond vananeb ja raha on vähe. Aga tasub mõelda, kas seda tehakse ikka õigest otsast. Praegu tundub, et tsentraliseerimine toob probleeme hoopis juurde.

● TEISED LEHED

Turvalised saared?

SAARTE HÄÄL. Politsei hinnangul on Saare maakond Eesti turvalisim piirkond: selle aasta kaheksa kuu jooksul on 10 000 elaniku kohta registreeritud umbes 70 kuritegu. Selgub, et isegi Hiiumaa pole nii turvaline paik, kirjutab Saaremaa ajaleht oma juhtkirjas. Samas ei ole meil rahuloluks põhjust, kuna ikka läheb keegi vargile, annab lähedastele või lausa võhivõõrastele peksta, istub napsitanuna rooli või ületab lubatud sõidukiirust, pannes ohtu nii enda kui ka teiste elu.

Muide, liiklusüütegusid tuvastas politsei tänava kaheksa kuu jooksul 1417 ehk kümnendiku rohkem kui mullu samal ajal. Peaaegu pool neist rikkumistest olid lubatud sõidukiiruse ületamised ja kümnendik joobes juhtimised.

Augusti lõpu seisuga oli 2024. aastal Saare maakonnas liiklusõnnetustes hukkunud kaks inimest. Kahjuks sai see arv tänava oktoobris lisa, kasvades kõigest kahe päevaga kaks korda suuremaks. Reedel juhtus traagiline liiklusõnnetus Kuressaare-Kuivastu maanteel Mehamal, kus hukkus 77aastane mees. Laupäeval suri aga haiglas õnnetusse sattunud autos kaasreisijana viibinud eakas naine. Kuna ees on sombune ja pime aeg, tasub liikluses olla eriti ettevaatlik.

● LAUSELAEN

„Rõõm inimeste silmades on kõige tähtsam. Sauna Cupil on oma filing ja osavõtjad on sellega nii rahul.”

Korvpalliturniiri Sauna Cup peakorraldaja Rudolf Lumiste.
Lääne Elu, 15. oktoober 2024

Euroopa mahepoliitikal on silmaklapid

Eesti on Euroopas mahepõllumaa osakaalult teine riik, kohe tugeva mahetraditsiooniga Austria järel ja eespool sellistest ökohiidudest nagu Saksamaa, Taani ja Rootsi. Selle ilusa koha taga on aga mure sektori tuleviku pärast, mida Eesti jagab teiste Euroopa riikidega.

Puhas toit ja hoitud loodus on eurooplaste jaoks tähtsad ja see on põhjus, miks Euroopa Liit toetab mahepõllumajandust miljardite eurodega. Aastatel 2014–2022 oli see arv 12 miljardit ning 2023–2027 veel enam, 15 miljardit. Põllumajandus on suure keskkonnamõjuga tegevus ning selle vähendamine tähendab märkimisväärsed kulused – on igati õiglane, et aitate põllumeestel seda koormat kanda. Kuid sama tähtis on, et Euroopa toetus läheks just sinna, kus seda on kõige enam vaja ning kus see ka reaalselt tulemust toob.

Kogu Euroopa poliitika on keskendunud mahedalt haritava ala suurendamisele. Toetust makstakse pindala eest ja ainuke Euroopa tasandi eesmärk on, et 2030. aastaks oleks 25 protsenti liidu põllumaast mahe. Euroopa kontrollikojas seda poliitikat analüüsides sai õige pea selgeks, et säärane ühekülgne lähenemine on lühinägelik. Kui me ei taha, et mahepõllumajandus sõltuks ainult ELi toetusest, tuleb tagant utsitada nii tootmist kui ka tarbimist, mitte lihtsalt Euroopa raha abiga hektareid paisutada.

Kuna ELi reeglid ei sea põllumeestele kohustust toetuse saamiseks midagi toota, pole meil aimugi, kas ja kui palju 12 miljardi eest mahetoitu tegelikult juurde tuli. Kõige ekstreemsematel juhtudel võivad toetust saada ka ammu viljakandmise lõpetanud õunaaiaid või, nagu hiljuti Prantsusmaal juhtus, aakrite viisi koriantrit, mis lõpuks põldudele mädanema jäi. Niikaua, kui talunikud ei kasuta sünteetilisi väetisi ja taimekaitsevahendeid ning täidavad muid nõudeid, pole praegu tähtis, kas ükski maheõun lõpuks turule jõudis.

KEIT PENTUS-ROSIMANNUS
Euroopa
kontrollikoja liige

Sageli juhtub ka nii, et mahevilja saab küll kasvatatud, aga probleem on töötlemise või müüjiga. Eesti mahekaerakasvatad on olnud sunnitud oma tooraine saatma töötlemiseks Rootsi, kust kaerapiim siis pudelis Eestisse tagasi jõuab.

Väiksematel tootjatel on tihti raske tagada piisavalt suuri koguseid, et poekettidega lepinguid sõlmida, mistõttu tootmisest kas loobutakse või müüakse toodangut mahemärgita. On ilmselge, et tugev vajab väärtusahel tervikuna – kasvatamine, töötlemine, laialivedu, põllumeeste koostöö. Neist vaid ühele keskendudes ei saagi pikaajaliselt edukas olla.

Valemi teisel poolel on tarbimine. Riikides, kus nõudlus on turul suurem, läheb kogu sektoril paremini. Näiteks maheliha tootmine üksnes ELi raha toel pole enamasti mõttekas – see vajab lisaks turu pakutavat motivatsiooni.

Paljudele on eeskujuks Taani, kus on aastakümneid pühendatud tarbijate harimisele, mahetoitu promomisele ja selle kättesaadavaks tegemisele.

Loomulikult on mahetoitu kallim ja seetõttu pole kõigile kättesaadav. Kuid märkimisväärne osa eurooplastest eelistab puhtamat toitu ning neil tarbijatel peab olema võimalus seda osta.

● On ilmselge, et tugev vajab väärtusahel tervikuna – kasvatamine, töötlemine, laialivedu, põllumeeste koostöö.

NÕUANNE

Mida teha, kui töö on kiusatakse?

Tunnen, et mind koheldakse tööalvalt halvasti. Töökaaslased väldivad mind, kuulen neist möödudes tihti sosistamist ning saan aru, et minu kohta levivad jutud ja õhkkond on väga kehv. Minu meelest algas kõik pärast seda, kui sain uue ametipositsiooni, millele kandideeris ka teine, ettevõtte kogenum töötaja. Mida saan selles olukorras teha? Kas üldse saan midagi teha?

Meie seadusandluses ei ole defineeritud, mis on töökiusamine. Siiski on see üks töökeskkonna ohutegur ja kuulub diskrimineerimise alla. Töökiusamise ja diskrimineerimise eest peab tööandja töötajat kaitsma.

Kohtupraktikas on leitud, et töökiusamine on süstemaatiline ja pikaajaline vaenulik ning ebaeetiline käitumine, mis on suunatud ühele või mitmele inimesele, kes on selle tõttu abitus ja kaitsetus positsioonis. Siiski ei loeta töökiusamiseks üksikuid konflikte või arusaamatusi, vaid eeldatakse korraldavat ebameeldivat käitumist.

Sõna „töökiusamine“ sisaldab sõnu „ebaetiline“ ja „ebameeldiv“ käitumine, mis ei ole alati üheselt mõistetavad. Inimesed tajuvad oma sotsiaalseid kogemusi erinevalt ning soov nendega tegeleda on individuaalne. Nende sõnade defineerimine peabki jääma organisatsiooni sisekommunikatsiooni rolliks.

Iga töökeskkond ning selle sotsiaalne kliima on erinev, lisaks individuaalsete

le motivatsioonidele juhivad neid ettevõtte väärtused, sisekorrad ning tööalaad.

Tööandja peaks paika panema, milline on ettevõtte käitumistava ning mida tähendab selles ettevõttes ebameeldiv käitumine.

Organisatsiooni väärtused loovad tihetele selle ruumi, kus ühildatakse eesmärgid ning suhtumine.

Sosistamine, kuulujutud ning halva õhkkonna tajumine võivad segada töötajal töö tegemist, kuna tema suurem energia läheb kahjude vältimisele ning hirmule. Probleemi korral tuleks vaadata ettevõtte sisse ehk uurida, millised protsessid on selliste murede lahendamiseks loodud.

Seadusega on ette nähtud, et tööandja peab kaardistama diskrimineerimise ehk ebaõiglase käitumise, kiusamise ning ahistamise ohutegureid ning looma nende lahendamiseks meetodid. Need meetodid peaksid olema kajastatud ettevõtte riskianalüüsis, millega peaksid tutvuma töötajad enne, kui nad tööd alustavad.

Kõige loogilisem meetod selliste murede lahendamiseks on organisatsiooni sees loodud süsteem. Töötaja jaoks on oluline teada, kelle poole saab oma probleemidega murevabalt pöörduda – kas see on personalitöötaja, töökeskkonnavolinik, vahejuht, töökeskkonnaspetsialist või mõni muu kolleeg.

Oluline on teema kirja panna ning keskenduda kolmele punktile:

- milles on probleem,

Kontrollikoja mahepoliitika raport osutab ka sellele, et meil pole sektori kohta piisavalt infot. Ei selle kohta, mil määral oleme saanud oodatud keskkonnakasu, ega selle kohta, kui palju või millist mahetoitu Euroopas toodetakse. Praegu on isegi ELi enda eesmärgi jaoks olulisimate numbrite kogumine vabatahtlik, nii et Eurostatil on info vaid kaheksa riigi mahepõllumaa pindala kohta.

See ei ole lihtsalt teoreetiline probleem, sest võimatu on poliitilist sihikut seada, kui me ei tea, mis on senise töö tulemus. Andmete järele on igapäevane vajadus ka tootjatel, töötajatel ja müüjatel, et oma tegevust paremini planeerida ja partnereid leida. Mõnikord on statistika küll uskil olemas, kuid raskesti kättesaadav või eri kohtades laiali. Digilahendustega saaks siin palju ära teha, ilma et peaks põllumeeste administratiivkoormat suurendama.

Sel sügisel peetakse mitmes Euroopa riigis raskeid arutelusid selle üle, kust leida raha kaitsekuludeks või õpetajate palkadeks. Iga euro on arvel. Selles valguses on eriti oluline pigistada maksimum välja ka igast ELi eelarve sendist. Selle saavutamiseks soovib kontrollikoda, et Euroopa Komisjon seaks mahepõllumajandusele laiemad ja pikemaajalisemad eesmärgid ning suunaks ELi raha kogu sektori toetuseks. Samuti on tulemusi vaja paremini mõõta ning parandada andmete kättesaadavust ja kasutamist.

Mahesektoris tegutsejad väärivad põhjalikult läbi mõeldud ning hästi sihitud toetust. Ning me kõik väärime oma panuse eest suuremat valikut puhast toitu ning vähem saatatud loodust.

- millised on töötaja ettepanekud probleemi lahendamiseks,
- mida otsustati.

Tööandja saab sekkuda alles siis, kui ta on probleemist teadlik. Sageli pöördutakse tööinspektsiooni enne, kui tööandjat murest teavitatakse. Esmane sekkumine peab tulema tööandja poolt.

Kui organisatsioonisiseseid lahendusmeetodeid nagu vestlused, töökorraldusmuudatused, töökohamuudatused või töötaja reguleerimine ei ole toonud sobivat lahendust, on võimalik küsida abi väljastpoolt. Selleks võib olla tööpühholoog, coach või näiteks sotsiaalkindlustusameti taastava õiguse vabatahtlik. Kolmanda osapoolse vaade võib pakkuda lahendusi, mida igapäevases töökeskkonnas ei pruugi märgata.

Oluline on meeles pidada, et paljud probleemid saavad lahenduse selle üle arutelude ja sellest üksteisega rääkides. Ka võiks tagarääkijaga otse suhelda. Võibolla on seal peidus midagi, mida kommunikatiivsete võimete abil ei ole mõisteti valesti. Kui aga probleem on tõesti töökeskkonnaga seotud, tasub sellest märku anda oma tööandjale.

Kõigi eesmärk peaks olema, et töö saaks tehtud ilma füüsilise või vaimse kahjuta.

Tööelu portaalist leiab ka põhjalikuma juhise, mida võtta ette töökiusu puhul.

Johan Pastarus
tööinspektsiooni vaimse tervise konsultant

● MUSTA KASSI KUU

Varjupaigas ootab kodu üle 80 kassi

Haapsalu külje all Vilklas asuv loomade varjupaik ajab üle nagu ei kunagi varem: kodu ootab 86 kassi ja kaks koera.

KAIE ILVES
kaie@le.ee

„Arvud kipuvad kõrgustesse minema,” ütles Läänemaa loomade varjupaiga juhataja Helina Alp Lääne Elule läinud reedel. 86 kassi tundus palju. „On palju,” kinnitas Alp. Niisugust hulka kasse pole üheksandat aastat tegutses varjupaigas kunagi varem olnud. Suvel paigaldatud uuest soojakust hoolimata on varjupaik tuubil täis. Kasse tuleb peale rohkem, kui neid eest ära koju läheb.

Põgari-Sassi kolooniast koos õdede-vendade-sugulastega varjupaika toodud neljakuune Pedro on seal elanud üle poole oma elust. Mitu tema saatusekaaslast on saanud koju, aga kuldsete silmadega Pedro mitte. Läänud reedel pörkas loom paikäe eest tagasi ja litsus end pappkarbi tagumise seina vastu. „Pedro on arglik,” märkis Alp. „Antsukene on broneeritud. Tema on julge.”

Kuigi Pedrost võiks saada tore kaaslane, pöörduvad pilgud ära, sest vaatavad takerduvad eelarvamustesse. Pedro on arglik isane must kass. Tahetakse julgeid, veel parem julgeid emaseid. Ja kindlasti mitte musta. Kõige popimad on kolmevärvilised punased, boonuseks on pikad karvad ja kohev kasukas. Pedro on siile. „Kusjuures sel aastal on tulnud sisse just mustad ja musta-valgekirjud,” ütles Alp. „Isaseid on rohkem kui emaseid. Eelmisel aastal oli vastupidi.”

Ühe euroga

Paariaastane süsimust Paul sattus omaniku surma järel varjupaika jaanuaris. „Talle pole olnud mitte ühtegi tahtjat,” märkis Alp. Musta-valgekirjud ligi paarikümneaastased ema-tütart Nurr ja Jännu, kelle omanik jäi kadunuks, ootavad kodu mullu oktoobrist, 14aastane mustvalge Elisabeth juulikuust saadik.

Kolm ja pool kuud varjupaigas elanud musta väikest kasvu Rosina tõi varjupaika omanik, kes teda enam ei tahtnud. Reedel kosis Rosin pesas ja põrnitses ukse vahelt, silmis umbusklik pilk. „Viimasel ajal on väga-väga palju inimesi, kes otsivad oma loomale uut kodu,” ütles Alp. „Vastu me kõiki võtta ei saa. Soovitame panna kuulutus Kuduotsija lehele.”

Kuduotsija on Varjupaikade MTÜ loodud Facebooki leht, mis tehti just selleks, et järjest rohkem inimesi annab oma loomi

Läänemaa loomade varjupaiga juhataja Helina Alp ütleb, et kass on kass: pole vahet, mis värvi.

2 X MALLE-LIISA RAIGLA

ära. Kuduotsija kaudu saab seda teha nii, et loom ei peaks vahepeal varjupaika sattuma.

Läänud reedel oli varjupaigas seitse süsimusta ja 25 musta-valgekirjut kiisut. „Kokku 32 musta ja mustvalget,” ütles Alp. Mustadele ja musta-valgekirjudel on nii vähe tahtjaid, et varjupaigad on juba aastaid oktoobri kuulutanud musta kassi kuuks, et neile kodu leida. Oktoobris saab musta või musta-valgekirju nurrumootori varjupaigast ühe euroga tavalise 35 euro suuruse loovutus-tasu asemel.

Alp kinnitas, et kass on kass, kõik sõltub isendist. Ei ole nii, et emased on rahulikamad ja hoiavad rohkem kodu. Punane kass ei too majja õnne ja rikkust, nagu süsimust ei too õnnetust.

„Loodame, et kodusid jätkub. Mis meil muud loota on,” ütles Alp.

Tundis oma inimese ära

Alp loodab, et varem või hiljem saavad õige kass ja õige inimene siiski kokku. Üle kolme aasta varjupaigas elanud musta-valgekirju Bellatrix läheb oktoobris ko-

ju. Kodu leidis ka kaks aastat tagasi päris pisikesse kassipojana varjupaika sattunud musta-valgekirju Hugo, kellel polnud oma kodu kunagi olnudki, ja Hugoga tuba jaganud Villu.

Vormsi punast Villut ei tahetud vanuse pä-

Läänemaa loomade varjupaik

- Haapsalu-Laiküla tee ääres Vilklas.
- Üks Varjupaikade MTÜ kaheksast varjupaigast.
- Tegutses üheksandat aastat.
- Tänavu on kodu leidnud 65 kassi.
- Praegu on varjupaigas 86 kassi ja kaks koera.
- Musta või musta-valgekirju kassi saab oktoobris ühe euroga (muidu loovutus-tasu 35 eurot).
- Läänemaa varjupaigas on praegu seitse musta ja 25 musta-valgekirjut kassi.
- Kõikides MTÜ varjupaikades ootab kodu 148 musta ja musta-valgekirjut kassi.

ALLIKAS: LÄÄNEMAA LOOMADE VARJUPAIK

rast. Nii nagu Astrid Lindgreni „Hulkur Rasmuses” võeti lastekodust lokkis peaga pisikesi tüdrukuid, võetakse varjupaigast punaseid kassipoegi, mitte üheksa-kümneaastast karmi karvaga isandat, kes teisi kasse ja võibolla ka lapsi väga ei aktsepteeri. Alp meenutas, kuidas Villu käitus, kui tulevane uus perenaine temaga esimest korda kohtus. „Kuidas ta lihtsalt end igast küljest näitas,” ütles Alp.

Praegu on varjupaiga kõige staažikam elanik seal kolm ja pool aastat veetnud kolmevärviline Säde, kellel samuti pole kunagi oma kodu olnud: ta elas metsikut vaba elu ja kasvatas üles mitu pesakonda poegi. Säde peaks täitma kõik kriteeriumid: emane, kolmevärviline, lööb nurru. Ometi pole teda keegi tahtnud.

Christely ootab kodu juulikuust peale.

SA Läänemaa hakkab koolitama infoandjaid

Sihtasutus Läänemaa tahab koolitada turistidega Läänemaal kokku puutuvaid inimesi, kes oleksid võimelised jagama maakonna eri nurkades külastusinfot.

SA Läänemaa tegevjuhi Irene Väli sõnul on võetud siht, et külastusinfot ei jagataks maakonnas ainult ühes kohas, vaid et see oleks turistidele kättesaadav igas paigas, kuhu nad satuvad. „Sellised teadmised võiksid olla näiteks majutuskohtade administratooriumi, muuseumide ja külastuskeskuste töötajatel

ja teistel, kes turistidega kokku puutuvad,” ütles Väli.

Haapsalus asunud maakonna ainuke ametlik turismiinfokeskus suleti kevadel ja turismiinfo jagamine viidi üle Haapsalu pitsikeskusesse. Väli ütles, et üle terve Eesti liigutakse maakondlike infopunktide sulgemise suunas. Näiteks ei ole seda enam suvepealinnas Pärnus.

„Turismiinfo koondamisest ühte punkti olulisem on, et vajalikku infot oskaksid leida ja anda ka need, kes maakonna külas-

tajatega kokku puutuvad,” ütles Väli. Just selliste inimeste koolitamiseks ongi SA Läänemaa koos Haapsalu kutsehariduskeskusega kokku pannud novembris algava koolitussarja, mille käigus tutvustatakse maakonda ja räägitakse teenindusest. „Õpetatakse ka digitaalsete kanalite kasutamist, et vajalik info sealt üles leida,” ütles Väli.

Nõval leivakoda ja kohvikut pidav Nõva Break on seal kohaliku turismiinfopunkti pidanud 2018. aastast. Nõva Breaki juha-

tuse liige Merike Väli ütles, et esialgu alustasid nad omal käel, kuid nüüd on turismiinfo jagamist toetanud Lääne-Nigula vald.

Nõvale saabuvad uurivad Merike Väli sõnul infopunktist sageli, kuhu võib telgi püsti panna või kuhu autosuvilaga ööbima jääda, samuti küsitakse matkaradade kohta. „Aga oleme aidanud ka Vormsile, Hiiumaa ja Saaremaale praamipiletid broneerida,” ütles ta. Kuigi tänapäeval leiab palju infot internetist, tahavad külastajad Merike Väli sõnul siis-

ki kohalikega näost näkku suhelda ja digitaalsete kaartide kõrval tahavad inimesed paberkaarte. „Loode-Eesti kaarte olemepakkide viisi jaganud, need lähevad nagu soojad saiad,” ütles ta.

Läänemaal toimuvaga kursis olemiseks on Merike Väli osalenud maakonna turismiseminaridel. Irene Väli sõnul on infoseminare kavas ka edaspidi korraldada, et külastusinfot jagajad oleksid ühises inforummis ja kursis üksteise tegemistega.

KAIRE REILJAN

● LÜHIDALT

Vormsi kuulutas välja kaasava eelarve

Vormsi kuulutas Läänemaa ainsa kohaliku omavalitsusena välja kaasava eelarve, millega annab saareelanike käsutusse 5000 eurot.

Ideid saab esitada 31. oktoobri- ni. 5000 eurot saab idee, mis võidab rahvahääletuse 10.–20. novembril. Mullu esitasid vormsilased kolm ettepanekut ja rahvahääletuse võitis ettepanek paigaldada saare tutvustamiseks ühesuguse kujundusega viidad.

Haapsalu ja Lääne-Nigula loobusid kaasavast eelarvest mullu, sest raha selleks ei olnud. Lääne-Nigula kaasava eelarve suurus oli 80 000 eurot (10 000 eurot igasse osavald). Haapsalu kaasava eelarve suurus oli 30 000 eurot (20 000 linna ja 10 000 maale).

„Lootus, et kaasava eelarve taastame, ei ole kadunud, aga järgmisel aastal kindlasti mitte,” ütles Lääne-Nigula vallavanem Janne Randmaa.

Haapsalu otsustas mullu detsembris, et kaasav eelarve läheb pausile. „Sel aastal ei tule. Mis edasi saab, ei tea,” ütles Haapsalu ase- linnapea Tõnu Parbus. **Kaie Ilves**

Ridala pritsimehed lõpetavad tegevuse

Ridala vabatahtlikud päästjad lõpetavad selle aasta lõpus tegevuse. „Tehnika on meil nii vana, et see ei lähe enam ülevaatuselt läbi ja seda pole ka mõtet enam remontida,” ütles Ridala vabatahtlike eestvedaja Tiit Kaljuveer.

Ridala vabatahtlike kasutada on veoauto ja Soomest kümme aastat tagasi ostetud paakauto, mille väljalaskeasta on 1976. Eelmisel aastal andis Haapsalu linnavalitsus MTÜ-le Ridala Pritsimehed tehnikahoidmiseks kümneks aastaks tasuta kasutada Warkstoa kinnistu.

Sellela, et Ridala vabatahtlike käsutuses oleva tehnika on oma aja ära elanud ja selle putitamine pole enam mõistlik, nõustus ka Hiiumaa Läänemaa päästepiirkonna juht Hannes Aasma. Tema sõnul oli Ridala vabatahtlike paakautost kutseliste päästjate abi. „See oli linna lähedal ja aitas, kui meil reageeris põhiauto,” ütles Aasma.

Kaljuveer ütles, et oma osa otsusesse tegevuse lõpetada andis see, et ka muus osas on elu keerulisemaks läinud. Kui Ridala vabatahtlik päästekomando 2012. aastal tegevust alustas, oli kaasalööjaid palju, kuid praeguseks on liikmeid järel kümme. „Elu on inimesed eri nurkadesse vedanud,” ütles Kaljuveer.

Kui Ridala vabatahtlikud tegevuse lõpetavad, jääb Läänemaal neli vabatahtlikku päästekomandot: Palivere, Noarootsi, Nõva ja Vormsi.

Kaire Reiljan

Eesti pimedate liit tunnustas Jaan Saviiri

Eesti pimedate liit hindas eile valge kepi päeva tänu seminari läänlase Jaan Saviiri tegevust nägemispuudega inimeste abistamisel aasta teo tiitliga – Saviir on korras- tanud ja hooldanud heliraamatute valmistamiseks olulist tehnikat.

2014. aasta sügisest on Saviir olnud pimedate raamatukogu tarvis raamatuid heliraamatute salvestava ja toimetava Anni Oraveeri vabatahtlik abilise. Heliraamatute salvestamiseks peab arvuti ja salvestustehnika olema alati töökorras ja selle eest Saviir hoolitsebki. Aprillis asendas ta heliraamatute sisselugemiseks olulise arvuti teise. Samuti on ta andnud nägemispuudega inimestele pidevalt professionaalset abi arvuti riist- ja tarkvara soetamisel ning hilisemat tuge mõlema kasutamisel ning täiustamisel. Seda on Saviir teinud oma põhitöö kõrvalt tasuta. **Lääne Elu**

Kalur Lauri Lilleoks ütles, et oli kalatoitude õpituba juba ammu plaaninud, kuid nüüd tegi asja lihtsamaks see, et Kodukant Läänemaa pani ettevõtmisele öla alla.

2 X URMAS LAURI

MEREANNID

Toidunädala lõpetas Vedra kalatoitude õpituba

Läänemaa toidunädalal sai Vedra külaplatsil laupäeval õppida nii kalade rookimist kui ka neist söökide valmistamist.

URMAS LAURI
urmas.lauri@le.ee

Kalatoitude õpitoad olid õpipoi rollis tegelikult ka koolitajad, sest igaüks sai mõne kasuliku nipi võrra targemaks. „Ettevõtmise eesmärk oligi tutvustada meie lähivetes elavaid kalaliike ja seda, kuidas neid väärindada ja lõpptulemusena head kalapala saada,” võttis õpitoad eestvedaja Lauri Lilleoks päeva kokku.

„Kõik sõltub muidugi sellest, keda õnnestub merest laupäevaks püüda,” sedastas Lilleoks reedel oma sotsiaalmeedia-ehk somepostituses. „Hetkel ilm pole väga sõbralik sellele tegevuse jaoks.” Koolituseks õnnestus Lilleoks merest siiski välja tõmmata üheksat liiki kala. „Forell ja siig jäid seekord tabamatuks, aga tänane üllatuskala on koht,” ütles Lilleoks laupäeval õpituba avades.

Imemaitsvad räimerullid

Kalatoite valmistama oli Lilleoks kutsunud Jane-Ly Mustkivi ja Varje Saks ehk Quudi Queenid. Mustkivi alustas Linnamäe oma pitsakohaga Jane Quut mulle kevadel. Nüüd on ettevõtmise laienenud, toiduvalmistamise on Mustkivi kaasanud ka Varje Saks ja seetõttu ongi naistel nüüd uus bränd – Quudi Queenid. „Kohalikud hoiavad kokku,” nentis Lilleoks. „Muidugi oleks võinud ju kaugel kedagi otsida, aga milleks?”

Ilma pikema sissejuhatusega hakkasid punktidesse jagunenud seltskonnad kalu rookima.

Näpunäiteid jagas peale Mustkivi ja Saks ka Lilleoks ise. Asjatundlikku nõu andis ka Lilleoksa õde Maria. Ta pole küll nii palju kaladega seotud kui vend

Kalakotletid, mida Varje Saks praadis, olid eluohulikud, sest nad viisid keele alla!

Lauri, kuid merel püüdmas on käinud küll. Ja rookimine ning kalatoitude valmistamine on tal ka käpas.

Räime on igaüks puhastanud, aga paljud on selgroo väljavõtmisega hädas. „Selleks on üks nipp, mida ma näitan. Väga värske kalal ei taha selgroog lihtsalt ära tulla, peab paar päeva seisma,” lausus Saks.

Räimerullid on imemaitsvad, kuid keelt alla viiva tulemuse ni kulub vähemalt kaks ööpäeva. „Selgrookont välja, siis läheb räimefilee klassikalisse marinaadi ööpäevaks,” tegi Saks kiirkursuse räimerullide valmimisprotsessist. „Marinaadis on sool, suhkur, loorber, pipar ja äädikas. Mahe, mitte tugev. Siis võetakse välja, keeratakse rulli ja pakitakse purki. Kihiti panna. Seal on sidruniga õli ära segatud, petersell, till ja punane sibul vahel. Ja ööpäeva seisab. Väga lihtne ja väga hea sakumm. Mehed juba ütlesid, et pits on puudu,” lisas Saks naerdes.

Räime fileerimine on Saksal käpas. „Ma olen seda nii palju teinud – ämbrite kaupa,” ütles ta. Kümneliitriise ämbritäie räi-

mede fileerimisele kulub tal kaheksa tundi.

Mustkivi fileeris säinast. „Fileeosa läheb kotletiks, kõik ülejäänud, mis söögikõlbulik on, läheb supipotti,” selgitas ta. „Silmad ja lõpused välja. Need on ainukesed, mis ei kõlba, ülejäänud läheb supi sisse.”

Kuigi äkise tegemiseni polnud veel jõutud, tõdes Saks, et äkis on praegu väga popp roog. „Säinast. Ja punasest [forellist], aga punast praegu merest ei tulnud. Aga haugist ei kõlba äkist teha.” Õpitoad lõpul selgus, et muid huvitavaid roogi oli nii palju, et aeg lõppes otsa enne, kui äkiseni jõuti.

Lilleoks oli kaldale toonud ka portsu ümarmudilat. „Kõige suurem üllatus ongi ümarmudil. Paljud pole seda kala näinudki,” nentis Lilleoks. Esimese hooga rämpskalaks peetud ümarmudil on Lilleoksa sõnul aga meeldiv üllatus.

„Suitsutada – väga hea,” kommenteeris Saks, mida ümarmudilast teha saab. „Meie jaoks võõras kala, paljud ütlevad, et rämp. Maitse on tal näiteks ahvenast magusam.”

Mudilafileed pandi kotleti sisse ja osa neist läks pankojahus rullituna fritüüri. „Nagu räimi tehakse,” nentis Varje. „Ja ka mudil tainaga on väga hea!”

Lilleoksa sõnul on säinas muutunud mingis mõttes nuhtluseni. „Hiiumaal on säinas juba suur probleem, sama on meil,” tõdes Lilleoks. Kui ta võrke välja võtab, siis selgub, et 60–70 protsenti saagist on säinas. Ka kokre on palju, seegi on kalurile peavalu.

„Kui lähen praegu forelli või siiga püüdma, ei saa ma seda, sest säinad on võrgud totaalselt sassi keeranud. Mul on häbi öelda, aga sel aastal ma pole ühtegi forelli veel saanud,” nentis Lilleoks.

Killuke võid

Jaak Otisalu mässas kogre fileerimisega. „Koger on väga hea praekala,” tõdes Otisalu. „Kui sellise kala õhtul ära praen, siis hommikul teda taldrikul enam ei ole, naine on kõik ära söönud,” nentis ta naerdes.

„Saunjast või Haapsalu Eeslahest püütud kogrel on mudamaitse, kuid suurest merest, Riguldist püütud koger on absoluutselt puhas,” märkis Lilleoks.

Fileeritud kalad läksid enamjaolt kotletiks. „Kõik saavad täna kõhu täis,” lubas eri kaladest valmistatud hakkliha kotlettideks patsutat Mustkivi. „Korzets paneb kotleti sisse killukese võid.” Vladislav Korzets on kirklik kalamees ning tuntud nii loodushoiu, kalapüügi kui ka kalatoitude populariseerijana.

„Kalatoitude õpitoad mõte on mul ammu olnud, aga nüüd sai see teoks, sest Kodukant pakus Läänemaa toidunädala raames selle läbiviimiseks väikest hüvitist ka,” võttis Lilleoks õppepäeva kokku.

Ülo Loorens – mees, kelle sõna maksis

Esmaspäeval lahkus meie hulgast ootamatult kauaaegne Oru vallavanem ja kogukonna hing Ülo Loorens (5.8.1951–14.10.2024).

Änniste küla Luusna talust pärit Ülo Loorens oli kodukandiga seotud kogu elu. Ta lõpetas Oru kooli, seejärel õppis Olustvere tehnikumis agronomiks. Seal naastes alustas tööd kodukoha Linnamäe kolhoosis, kus aja möödudes sai temast peaagronoom.

Enne kolhoosiaja lõppu jõudis Loorens kolm aastat olla Linnamäe külanõukogu esimehe ametis. Eesti omariikluse taastamise järel pidas ta kuni 2005. aastani Oru vallavanema ametit, seejärel juhtis kolm aastat Oru vallavolikogu.

Arvamusliider

Vabariigi president andis Loorensile 2006. aastal Valgetähe IV klassi teenetemärgi, märkides ära tema panuse Eesti vabariigi taastaja ja edendajana.

Linnamäe arenguselts meenutas oma järeleühitades kunagist vallajuhti mehena, kel oli realistlik ellusuhtumine ja tulevikku suunatud pilk. Lugupidamise pälvil Loorens seejuures mitte üksnes vallavanemana, vaid ka lihtsalt inimesena. Loorensi tööaastate säravaim tulemus on Oru uue koolimaja ehitamine. Kooli uus maja sai valmis 1998. aastal ja kool kasvatas taas algkoolist põhikooliks.

Mullu novembris kuulutas Eesti naisliit nelja lapse isa, tosin lapselapse vanaisa ja ühe lapse vanavanaisa Ülo Loorensi aasta isaks. Läänemaa aasta isaks sai ta aga juba 2019. aastal ning samal aastal omistati Loorensile Lääne-Nigula valla aukodaniku tiitel.

Ülo Loorensit kurtmas või virisemas ei kuulnud. Kui ühiskonnas teda miski häiris, oli tal asjade muutmiseks ka lahendus välja pakkuda. Ta oli mees, kes osales kõikvõimalikel aruteludel ja mõttetelgudel ning ütles alati oma arvamuse sekka. „Oli tõepoolest arvamusliider, seda on tunnistanud paljud inimesed,” nentis Loorensi pikka aega koos töötanud Varje Paaliste.

„Kahtlemata oli tema sõnadel kaalu,” lisas Linnamäe arenguseltsis kogukonnatööd tegev Eve Tamm-Hinno, kes oli Loorensi töökaaslane ka kolhoosiajal.

Paaliste sõnul oli sageli nii, et teised olid alles valjusti mõelnud, mis peaks tegema – ja siis ühel päeval olid vaikselt asjad ära korraldatud. „Tema lihtsalt läks ja tegi ära. Need olid praktilised asjad. Näiteks kui Soolu küla hakkas juubelit tähistama, oli juba Ülole omasel moel sinna mälestuskivi paigale viidud,” meenutas Paaliste.

Rumalusi ei sallinud

Linnamäe kolhoosis osakonnajuhatajana alustanud ja hiljem peaagronoomina töötanud Loorens oli nõudlik iseenda ja teiste suhtes, seisis hea selle eest, et kõik põllutööd saaksid tehtud ja saak õigel ajal salve. „Tolle aja töökaaslased on öelnud, et Ülo oli praktilise meelega, töökas ja nõudlik iseenda ja teiste suhtes, rumalusi ei sallinud,” meenutas Paaliste.

„Laupäeval olime koos Mõisaküla külaelanikega Jane Quudis ühises peolauas ja Ülo oli ka, sest tal on Mõisakülas laut,” meenutas Mõisakülas elav Tamm-Hinno. „Ja seal ta meenutas, et kolhoosiajal oli vaja napsitavatele traktoristidele ikka karmi sõna ka öelda, et sellised mehed tööle saaks.”

„Ülo oli väga lugupeetud nii vallajuhina kui ka lihtsalt inimesena, töökaaslasena. Tema välja öeldud mõtted olid alati ausad, otsekohesed. Ta oli üks Läänemaa vallajuhtidest, kelle arvamusega arvestati,” iseloomustas Ülo Loorensi Eesti aasta isa kandidaadiks esitanud toonane Oru osavallavanem Kadi Paaliste teda Lääne Elule.

Varje Paaliste sõnul jääb Loorensi pärand kestma. Seda nii tänu neljale pojale, kes on kõik suurel määral kogukonna ellu panustajad – lastest vanim on seejuures praegune Oru osavallavanem – ja nende järeltulijatele kui ka kõikidele kaasteelistele.

Hüvastijätt Ülo Loorensiga toimub Linnamäe Oru kultuurisaalis pühapäeval, 20. oktoobril kell 11.

Ülo Loorensiga jäetakse hüvasti pühapäeval.

URMAS LAURI

● SUUR SÜNNIPÄEV

Hedvig Kokk: kõige tähtsam on pere ja lapsed

Küllap on äsja 90. sünnipäeva tähistanud Nõva kooli kunagine pedagoog ja tantsujuht Hedvig Kokk tuttav paljudele Läänemaa ja kaugemate kantide inimestele, eriti neile, kes temaga koolis või rahvatantsuradadel kokku on puutunud.

MEELI HUNT
info@leee

Hariduselt geograafiaõpetaja, liiks tuntud ja tunnustatud tantsupedagoog Hedvig Kokk tähistas möödunud nädalal oma 90 aasta juubelit. Tahtis vaikselt, aga tema endised õpilased, kunagised tantsulapsed ja kolleegid ei jätnud – oli vaja kokku saada, möödunud aegu meenutada ja edasi anda oma tänusõnad.

Toredat ja sooja kohtumist meenutab nüüd lilledest tulvil kodu Nõva mõisa kõrval kortermajas, kus armastatud pedagoog elab. Muide, maja kandis varem nime Õpetajate, nüüd Künka. Nimele ei ole Nõva keskuses tänavatel nimesid, aga majadel on: Kupja, Mõisa, Elu ja Künka. Õpetajana on proua Hedvigil staazi kokku 60 aastat. Nõvale tööle ja elama tuli ta 40aastasena ja tänavu täitus siin elamisest 50 aastat. Selline ümmarguste numbrite virvarr, mille krooniks 90. sünnipäev.

Õnnelik inimene

Proua Hedvig ise peab ennast õnnelikuks inimeseks: „Olen olnud õnnelik, pole tulnud pettumusi üle elama. See annab jõudu tööasju teha, kui su kõrval on inimene, kes mõistab ja aitab edasi. Ja muidugi toredad kolleegid. Seda kõike mõistad alles nüüd – tavaelus ei ole aega sellele mõelda ja nii mõndagi meenub praegu, kui on aega.”

Kõige südamelähedasem on igapäevasele tema pere ja lapsed ning kuidas neil läheb, mõtiskleb juubilar. Aga tööasjadest? „Kõik tulevad meelde, et ma rahvatantsuga tegelesin, ometi on see just see, mida ma kõige vähem osanud olen. Seda kõike pole ma õppinud, vaid ise, raamat käes ja sealt sõrmega järke ajades, endale ning teistele selgeks õpetanud.”

Elus on olnud palju juhuseid. Need viisid kokku kaks Eesti eri nurkades sündinud inimest ja töid nad suure elukaarega Põlvamaalt läbi mitme vahepeatu-

Hedvig Kokk tähistas eelmisel nädalal 90. sünnipäeva.

MEELI HUNT

Hedvig Kokk Nõva kooliaias.

tulid lapsed tagasi valdavalt kõrgete kohtadega. Üks kodulooline uurimistöo sai aga lausa nii suure tunnustuse, et päädis õpilase ja juhendaja nädalapikkuse preemiareisiga Moskvasse.

Veel üks juhus

Rahvatantsu juurde jõudmine oli taas üks põnev juhus. See algas Padisel, kui algklassidel ei olnud võimlemisõpetajat ja taas julgustas direktorist abikaasa Hedvigit tunde andma. Üks kehalise kasvatus tundidest sisaldas kohustusliku osana rahvatantsu õpetamist. Sai, raamat käes, õpitud tantsusamme ja liikumisjoonist. Kui kooli tuli kontrollima haridusosakonna inspektor, valis ta kontrollimiseks just võimlemistundi. Vaimustunud laste heast tantsuoskusest, tuli ka ise rahvatantsu vastu huvi tundvalt inspektorilt tuline soovitus asjaga edasi tegeleda. Sellele järgnesid kohe kutsed tantsujuhtide seminaridele, samuti tuli abi rahvariite muretsemiseks ja igapäevane toetamine-julgustamine. Ütle veel, et juhuseid ei ole!

se eri koolides Nõvale. Töid Hedvigi rahvatantsu juurde ja juhuseid oli seegi, et olude sunnil tuli õpetama hakata bioloogiat.

„Oli juba septembri lõpp ja bioloogiaõpetajat ei tule ega tule. Koolidirektorist abikaasa [Kalju Kokk] ütles siis, et sa oled ju ülikoolis lisaerialana bioloogiat õppinud, võta ja hakka õpetama. Mäletan, et läksin 7. klassi ette ja ütlesin, et tahate või mitte, aga ma hakkkan teile bioloogiat õpetama. Selle peale tõusis üks poiss püsti ja ütles: „Pole viga, elame üle!” Tänu bioloogia õpetamisele sündis õpilastega koostöös imeiline kooli katseaed, mida lausa Rootsimaalt vaatamas käidi.

„On kuidagi nii, et minu rahvatantsutegemisi peetakse olulisemaks kui minu tööd õpilastega,” imestab Hedvig Kokk. Olümpiaadideks ettevalmistused, koduleootealiste uurimistöo juhendamine. „Pean ütlema, et Nõva lapsed olid väga targad,” ütleb Hedvig. Kokku juhendas ta kümnet uurimistööd ja üheksa neist jõudsid üleriigilise tunnustuseni. Ka üleriigilistelt olümpiaadidelt

Suur tunnustus ja tänusõnad lähevad proua Hedvigilt siinkohal lapsevanematele, kes igal pool abiks olid. Ilma nendeta oleks tema sõnul kõik väga palju keerulisem olnud. Kokku sai Nõva eri koosseisudega käidud 11 tantsupeol, kusjuures ühele neist pääses Nõvalt kolm eri vanusekategoriat tantsurühma. Viimased, pensionäride rühma „tantsutüdrukud”, olid kohal ka õpetaja juubelil.

Mis aga on proua Hedvigi ajaknas olnud kõige suurema tähtsusega?

„Kõige südamelähedasem on, ma arvan, igapäevasele oma pere ja lapsed – kuidas neil läheb. Aga pedagoogina – kui kohtud oma kooliajal parasjagu muret valmistanud Tootsiga, kes ruttab sulle vastu, käed suure kaare laiali, kallistab kõvasti ja sosistab kõrva: suur tänu, õpetaja!”

Soovime ka omalt poolt häid mäletamisi-meenutusi ning toredaid hetki lähedaste ringis.

Naiskodukaitse Lääne ringkonna ajaloost ilmus raamat

Naiskodukaitse Lääne ringkonna Lõuna-Läänemaa jaoskonna liige Kaja Lotman koostas raamatu Lääne ringkonna loomisest 1928. aastal, selle tegevusest ja likvideerimisest 1940. aastal.

Üle 150 lehekülje teksti ja fotosid on kümnekonna aasta ja mitme inimese töö. Tänavu Lääne ringkonna aasta naiskodukaitseja tiitliga pärjatud Lotmanist sai organisatsiooni liige 2014. aastal, kui Venemaa okupeeris Krimmi. „Tundsin, et tahan olla ja abistada, kui siin peaks seda vaja olema,” ütles Lotman.

Kui 2014. aastal loodi naiskodukaitse Lõuna-Läänemaa jaoskond, sai Lotmanist selle esimehe juht ja koos jaoskonna aseesi-

„Naiskodukaitse Lääne ringkond 1928–1940”

- Koostaja Kaja Lotman.
- Konsultant Merike Jürjo.
- 156 lk.

naise Kersti Tähega hakkas ta uurima Lõuna-Läänemaa kunagiste jaoskondade Lihula, Kirbla, Massu ja Virtsu ajalugu. „Selle järel tekkis laiem huvi, kuidas Lääne ringkond tekkis, seda enam, et naiskodukaitse üheks väärtuseks peetakse hu-

vi organisatsiooni ajaloo vastu,” märkis Lotman. „Alustasime Kerstiga ja seadsime ajaloo uurimise esikohale.”

2027. aastal saab naiskodukaitse saja-aastaseks ja kavas on välja anda raamat selle ajaloost. Lotmani sõnul võib Lääne ringkonna teost pidada selle eeltööks.

Lääne ringkonna loomisest ja eriti organisatsiooni algusaasta-

test on Lotmani sõnul säilinud väga vähe materjali. „Iga foto sellest ajast on suure tähtsusega,” märkis Lotman. Üheks oluliseks allikaks oli talle Lääne Maleva Teataja. Raamatu jaoks materjali kogumine tähendas lõputut kaevamist internetis. „Väga palju leidsime omaaegsest ajakirjandusest, mis kajastas kohapealseid sündmusi ja reaktsioone ning näitas, kui ülimalt oluline on digitaliseerida,” märkis Lotman. „Ilma digitaliseeritud materjalita ei oleks me saanud seda tööd teha.”

Kohati meenutas raamatu koostamine detektiivitööd. „Ajasisime kokku 1450 isikunime, kes olid naiskodukaitse liikmed, ja paljude kohta ei olnud meil ise-

Kaja Lotman.

KAIRE REILJAN

gi mitte eesnime esitähete,” ütles Lotman. Kõik need 1450 väärivad Lotmani sõnul, et neid teatakse ja mäletatakse. „Tegelikult oli liikmeid rohkem, nii et oleme väga tänulikud, kui inimesed, kes teavad veel kedagi või midagi, meiega ühendust võtaks.”

Võimalus selleks on näiteks 30. oktoobril kell 17.30 Haapsalu raamatukogus, kus Kaja Lotman koos abilisega teost tutvustab. Kohvilaua ümber on oodatud ka kõik teised huvilised.

Järgmiseks on kavas koostada raamat naiskodukaitse Lääne ringkonna taastamisest.

Raamatut „Naiskodukaitse Lääne ringkond 1928–1940” saab osta kaitseliidu e-poest.

KAIE ILVES

Kolm püha õhtusöömaaega

Kuidas kõik tegelikult oli? Esiaja salaajalugu

OLEV REMSU

„Jumal on kõikvõimas. Kui jumal suudab linna maa peale panna, asi siis tal jõega on trikke teha.”

Vene passaadis, jõesadama kai ääres, tervitati värste ja nende kaaskonda hurraade, kallistamiste ja suudlemistega. Naši! Kõige rõõmsam oli kroomnahast säarikutes ja Tolstoi-särgis habemik Petroff, soobliärimees, kes rääkis, et kuna kevad tuli varakult, kuna taliteed sulasid, ei saa nad tavaari Taanlinna mere äärde viia, nad peavad nüüd siin külma ning uut lund ootama, alles siis laadivad oma kauba laevadelt saanidele.

„Kadestan teid, mõnus on pool aastat lulli lüüa,” ütles Tverdilo.

Hermann võttis kandjatele üle ning andis värstidele lahkumiskingitused – puuritäie hakke ja purgitäie mett.

„Nüüd valitsevad meil igavesti heanaaberlikud suhted,” ütles piiskop.

„Igavesti,” rõhutasid Nevski ja Tverdilo.

Seejärel vahetasid giid ja ekskursandid töö, Nevski ja Tverdilo demonstreerisid uhkusega oma aerupurjekaid Sineus ja Truvor. Mõlemad kahemastilised, mõlemal foka- ja grootmast ning nõõredelid, et kribinal-krabinal kähku masti otsa korvi ronida, vaatama, ega vaenlast ei tule. Ühes pardas tosin sõudjat, teises võrdset. Ehk veidi kitsavõitu oli, kuid kus on kirjas, et vee peal tuleb laiutada? Neitsi Maarjale anti suurvärstide kuuluv luksuslik kaptenikajut, kuhu oli pandud lisaks mitu peeglit. Naine jääb naiseks isegi laevas.

Just hetkel, mil Truvor kaist eemaldus, pigistas Hermann vandeseltslaslikult silma. Tverdilo ja Junus pigistasid vandeseltslaslikult vastu, kusjuures Tverdilo pigistas mõlemat silma korraga, tema oli kokkuleppega topeltnõus.

Seejärel korraldati ajaloo esimene sõudevõistlus Emajõe. Nevski Sineus ja Treviso Truvor rivistusid ühele jonele, piiskop Hermann luges kaldalt „Tähelepanu! Valmis olla! Start!”, tõstis Tartu lipu, mida kaunistas linna

vapp – võti ristatud mõõgaga. Aerud pritsisid vett, purjed heisati, võõr võõris lähenesid alused finišijonele, siis aga... Siis aga põrkas Sineus vastu laipa jões, see jäi laevaninna risti kinni, ei libisenud ei pak-ega tüürpoordi, võttis nõnda hoo maha, mistõttu Neeva Sanderi alus kaotas.

Ja kelle laip see oli, mis võistlust takistas? Ei kellegi muu kui Aabu, mis oli juba pika maa ujunud Emajõe lähtekohast Tartuni. Nõnda kohtusid Päeva ja Aap taas. Aga kas see oli kahe armastaja viimane kohtumine? Kunaigi ei aima ette, mis vembud on saatusel kavas.

Lihavõtted

Kallas kuus päeva järjest, võimsalt ja vägevalt. Toome nõlvadelt tulvasid alla alul kärestikulised

ojad, uuristasid endale süngid, raheterad piitsutasid õnnetut märja kätte jääjat nagu pussnoad. Ke-vade esimene vihm uputas alllinna, tänavatest said jõed, mis suubusid Emajõkke. Müristas ja löi välku, ent vanapagan ei sõn-nud silku.

Hermann von Buxhövdens võis ju olla keskpärane piiskop, ent kokanduses kuulus talle auga tšempionitiitel. Mõnuga viskas mees musta vaimulikurüü seljast ja võttis õlgadele tumevalge köögikiti, tõstis nurka riü-lile ametimitra ning kattis pea hobimütsiga, mis tänu tema taevatalakasvule puudutas peae-gu stalaktiitlase. Jumalast palju maad puudu ei jäänud.

Pikk ja painav paastuaeg lõppes. Eile sai läbi vaikne nädal.

Köögiriütel praadis ja küpsetas, keetis ja vaaritas. Jumal oli kinkinud talle terase haistmisa ja maitsmismeele, ta nautis lõhnu, keel eristas täpselt magusa, hapu, kibeda, soolase ja umami määrasid, silmarõõmu pak-kus podisev jumalaand pannil ja potis.

Toitu valmistades oli Hermann Esimene vaba, oli tema ise, isegi hiiglaste midu kohmakas lohvasamm muutus kõõgis kärmekeks ja käbedaks, kui piiskop askeldas ümber padade ja pannide ahjuaukudel. Üle mehe kitsa, karmivõitu näo libises heatahtlik lembenaeratus.

Emalt Hermann palvetas: meie igapäevast leiba anna meile tänapäev. Ja seejärel asus asja juurde, pani keema munad. Nende värvimine oli lihtsalt lust, kunstiannet piiskopil piisas.

Mis sakslane sa oled, kui sa ei tunne täit maiku vorstist? Kokk lasi noal välkuda, seejärel kruttis vürra-vürra hakklihamasinat. Mõned mühkamid tükitavad liha kõõgina asemel pistodaga, no see on puhta jämetsemine, mis torkab verise haava kogu köögikunstile. Liha- ja pekiklimpe tuleb masinasse lasta vaheldumisi, see kavalus tagab kiiduväärt kvaliteedi. Soolde toppimine on veidi tüütu, kuid tulemus tasub pingutamise ära.

Järgneb

ARRIVA OÜ

METALLI SISALDAV MAAVARA	EUROOPA KESKPAK	...KIRI	ASTMIK	ENDINE	SELEEN	TSAARI- VENEMAA POLITILINE POLITSEI	MAKSE- VAHEND	GRIMASS	KÜTUSELIK
RIIDE- ESEMED									
ARVEDLUS- KONTO		ILUTAIM ULATUSLIK							
KIIDU- AVALDUS						TERAAPIA SEOTUS SISEMAA- ILMAGA			
KAALIUM	NÄKK (MURDES) JÕGI VENEMAA				LIND USTAV				
PEALISKAUDNE ASJAARMATAJA								EKSA-	
VOODITARVE								MARI	
INGLISE K EESSÕNA		ADRA- TALUPOEG ...KOHANE						MILLILIITER VALGE-	
TEATME- TEOS			... SÕRM (SAATUS) VÄGA AUSTATUD						EESTI INFORMAA- TIKATEAD- LANE
KORRUS	AUK ALVAR						EMME LIITMIS-		
KLASS		AASTA- TUHAT ROHKELT			VALJUSTI NUTMA TUVI (MURDES)				
KAKSIKOKAAL			VILDIKA KORK					REEDE	
PAINAJALIK UNI			RV MAAN- TEEVEDU					OKKAD KOGUMINA	
JÕGI PÄRNU- JA RAPLAMAAL						ELEKTRILAEN- GUGA AATOMI OMAKANDI- MEES			
JULGE JA ELURÕÕMUS INIMENE								SAMUTI VILETS, ARMETU	
HERES					... TALSI VILJA- JA RIIDE- HOIDLA				KANGAS- PUUDE TALLALAUD
PLANEET			DEKA- MEETER SIINUS				TUUS SAAR IIRI MERES		
ROHTTAIM				HALL JA IGAV SEE ON					
STAATILIST ELEKTRILAEN- GUT VÄHEN- DAV AINE									
MEHENIMI				VÄIKE REVERANSS					

KUHU MINNA

KINO

Haapsalu kultuurikeskuses: „Norija” 17. okt kl 17.30, 19. okt kl 13.

„Mantlipärija: Trumpi lugu” 17. okt kl 19.30.

„Pöörane robot” 18. okt kl 17.30, 22. okt kl 17.30, 23. okt kl 15, 24. okt kl 17.30.

„Vari” 18. okt kl 19.30, 22. okt kl 15 ja 19.30, 23. okt kl 19.30, 24. okt kl 15, 24. okt kl 19.30.

KONTSERT

Haapsalu kultuurikeskuses: 19. okt kl 19 Kaisa Ling Thing, pilet 18.90, kahele (ainult eel- müügis) 35.90 Piletikeskuses, pilet kohapeal 20.-

TEATER

Kullamaa kultuurimajas: 20. oktoobril kell 17 külateatri Anderaasuke etendus – Robert Thomase „Kaheksa armastavat naist”. Pilet 7 eurot.

MUSEUMID

Haapsalu linnuse muuseum K-P 10-18. linnus.salm.ee.

Iloni Imedemaa teemakeskus K-P 11-17. www.salm.ee.

Haapsalu raekoda

K-P 11-17. www.salm.ee.

Raudtee- ja sidemuuseum

K-P 11-17. www.salm.ee.

Ants Laikmaa muuseum

(Kadarpiku küla, Lääne-Nigula): R-P 11-16. www.salm.ee.

Rannarootsi muuseum

(Sadama 32, Haapsalu) T-L kl 10-16. Muul ajal ettetellimisel, tel 5562 3993. www.aiboland.ee.

Rõude muuseum

1. oktoober – 1. mai avatud ettetellimisel roudemuuseum@gmail.com või telefonil 5683 1203, Maie.

Lihula muuseum

on avatud 1. mai – 30. september T-L kl 10-17. Tel 509 9663. E-post: lihulamuuseum@laaneranna.ee.

Hanila muuseum:

ekskursioonid etteteatamisega. Tel 509 9663. E-post: hanilamuuseum@laaneranna.ee.

NÄITUSED

Keskraamatukogus (Posti 3): laenutussaali vitriinides kunstnik Ülle Mesikäpa ehtenäitus „Kõik ei ole must-valge, elus on värve!” 30. oktoobrini.

LAAT

HAAPSALU TURUL toimub 19. oktoobril kell 10-14

sügislaal.

Olete kõik oodatud!

Haapsalu Linnahoidus OÜ

TURG

TALVEKARTUL VÕRUMAALT. Olen Haapsalu turul müümas 19.-20. oktoobril kartulit soodsalt. Esmee 25 kg 13.- Müügil ka teised kartulisordid ja köögiviljad.

KINNISVARA

Müüa heas korras garaaž Potissepa pöik 2 (Teele taga), 5349 2076.

PUIT

Müüa kuiva, toorest ja metsakuiva puud, transport. Tel 505 5203.

Müüa küttepuid koos veoga. Info 5687 3966, timberexpert@online.ee.

Müüa ehituslikku saematerjali ning voodri- ja pörandalauda. Vedu tasuta. Tel 528 2268.

Vedu hinnas. Müüa kuiva ja märga küttepuid. Pikkus vastavalt soovile. Tel 5666 0431.

Müüa 3meetrist küttepuid: must lepp, hall lepp, kask koos kohaletoomisega, miinimumkogus 15 tihumeetrit. Lisainfo tel 5829 3564.

TEENUS

Viin ära vanarauda, oksa, ehitus- prahti, mööblit jm. Teen lammutus- ja ehitustööd, puude langetamine ja muud tööd. Tel 5802 9660.

Võtame vastu üleilgised raamatud. Tuleme ise järele. 5615 5175.

Korstnapühkimisteenus ja tõmbe- probleemide lahendamise. Korstnapitside ehitus ja remont. Tel 5342 2642.

Ohtlike puude raie, võsaloikus ja kruntide puhastus võsast.

Helista julgelt ja leiame lahenduse. Tel 5623 0373, Randy.

Korstnapühkimine ja pottseptatööd. www.laanekorsten.ee. Tel 553 1826.

Toimetuse aadress:

Posti 30, 90504 Haapsalu.

Toimetus 473 7222,

kuulutusel ja reklaam 473 7111, e-post info@le.ee, reklaam@le.ee

Kodulehekül: www.le.ee

Peatoimetaja

Kaire Reiljan
Toimetajad Kaie Ilves, Urmas Lauri, Malle-Liisa Raigla, Andra Kirma
Keeletoimetaja Riina Tobias
Küljendaja-kujundaja Tiina Kelviste

Reklaamitoimetaja

Elina Lumeste
Kliendihaldur Mai Sarv

Väljaandja OÜ Lääne Elu: Posti 30, 90504

Haapsalu, tel 473 7222

Trükitud Printallis

Pangakontod

Swedbank EE18 2200 2210 1567 8031, SEB EE62 1010 6020 0251 5004

Kojukandeprobleemid:

tel 661 6616, info@omniva.ee.

Toimetusel on õigus kirju ja kaastööde toimetada ja selguse huvides lühendada ning valikuliselt honoreerida. Kaastööd ei tagastata ega retsenseerita. Kaebuste korral ajalehesisu kohta võib pöörduda Pressinõukogusse pn@eall.ee.

MÜÜK

LEHMA KÕDUSÕNNIK 30 l /kott
KUIV KÜTTEPUU 30, 40, 50 cm
võrkkotis. Tammaru Farm, i
nfo 523 8852, tg.ee.

Müüa käsipump kaevu, mis sobib
aastaringselt kasutamiseks. Pump
on külmakindel. 557 4792.

OST

Ostan autosid, seisukord ei ole
oluline. Tel 553 1989.

OTSIN TÖÖD

Maaler-krohvija otsib tööd.
Võib pakkuda ka väiksemaid
üldehitustöid. Tel 5637 1399.

Toimetus kuulutuste sisu eest
ei vastuta.

Loe veebis
online.le.ee.

HINGEVIIUL
MATUSEBÜROO

BÜROO AVATUD E-R 10-15
KALMISTU TN 3A, HAAPSALU
TEL 58 503 340 (kontor),
5846 1111
www.hingeviiul.ee
info@hingeviiul.ee

Matusekorraldus Haapsalus ja Läänemaal,
matuseteenused ja -tarbed,
tuhastamine, haua- ja urnimatused,
lahkunu transport surnukuuri
(24/7 tel 58 007 504)

Teostame hauaplatside renoveerimis- ja
hooldustöid Haapsalus ning Läänemaal.
Müüme hauakive ja -piirdematerjale.
Hinnapakumine ja info:
hingeviiul@gmail.com / 58 503 340

HOOLI RASKUSTESSE SATTUNUD PEREDEST!

Läänemaa Abikassa ootab heade inimeste ja
organisatsioonide annetusi, et toetada raskustesse
sattunud peresid Läänemaal. Annetusi saab teha
MTÜ Läänemaa Abikassa kontole
EE592200221046665398, Swedbank AS.
Teave veebis www.abikassa.ee.
E-post laanemaa.abikassa@gmail.com.

Läänemaa vähiühing
on pakkunud oma liikmeile ja
nende peredele tuge juba üle
kümne aasta.

Oleme tänulikud
abi ja toetuse eest.

Läänemaa vähiühing, SEB
EE621010220047448013.

Valus on mõelda, et Sind pole
ja üal Sa meie juurde ei tule.

Teatame kurbusega, et lahkus
kallis isa ja vanaisa
MIHKEL HARJAKAS
15.6.1937-10.10.2024.

Ärasaatmine on laupäeval,
19. oktoobril kell 16
tavandisaalis, Haapsalu
Kalmistu tn 3a.

Mis tulema peab – see tuleb.
Kellel saab otsa aeg – see läheb.
Minnes võtab ta lambist tule
ja süütab taevasse TÄHE.

Südamlik kaastunne Solveigile
perega kalli
EINAR EDASI
kaotuse puhul.

SA Läänemaa koos
hariduskobara liikmetega

Sule silmad ja sa näed:
ma olen siin, sinu südames.
On lahkunud vanaisa ja abikaasa
EINAR EDASI.
Armsad Grete ja Solveig!
Oleme mõttes teiega sellel
kurval hetkel.
Oru koolipere

Mälestame endist head kolleegi
JAAN LEINBERGI.
Südamlik kaastunne omastele.
Töökaaslastel Lihula
piimakombinaadi päevilt

Mälestame head naabrinaist
LAINA KULDLAT.
Kaare 11 majarahvas

Meie südamlik kaastunne
omastele kalli
JUTA SIIMUSTE
ootamatu lahkumise puhul.
Sotsiaalmaja käsitööring

Lahkus meie juhatuse liige
JUTA SIIMUSTE.
Südamlik kaastunne omastele.
Haapsalu linna
pensionäride ühendus

Koolis olid sa kursusevanemaks.
Kodumail agronoom, vallajuht,
aasta isa, deviisiks – elu tuleb
muuta paremaks, olid eluteel
tarmukas, hooliv ja visa.

ÜLO LOORENS
5.8.1951–14.10.2024
Mälestame tegusat
kursusevenda. Kaastunne
abikaasale ja poegadele
peredega.

Kaasteelised Olustvere
tehnikumi 50. lennust

Mälestame head naabrit
ÜLO LOORENSIT
ja avaldame kaastunnet
lähedastele.

Evi ja Hugo

Avaldame siirast kaastunnet
Milvile perega kalli abikaasa,
isa ja vanaisa
ÜLO LOORENSI
kaotuse puhul.

Maimu ja Kauri perega

Kuigi aiavärvavat ööses ei panda
haaki, enam keskpaika põrandat
kõik me kokku ei saagi. (L. Ehin)

Mälestame sügava kurbusega
ÜLO LOORENSIT
ja avaldame kaastunnet
lähedastele.

Soolu külaselts

Avaldame sügavat kaastunnet
Milvile perega kalli
abikaasa, isa, vanaisa
ÜLO LOORENSI
kaotuse puhul.

Tarmo ja Annika perega

Valentin Dudarenko,
jagan sinu kurbust poeg
KNUDI
surma puhul.

Peeter

Mälestust sa hella päavid,
päavid austust, sönu häid.
Mälestuste kauneid jälgi
meile hinge sinust jäi.

ÜLO LOORENS
Minu siiras kaastunne kõigile
lähedastele.

Koolivend Rein

Sind leinama jääb kodumaja,
igatsemat koduüü...

Mälestame
ENDEL ANSELIT
ja avaldame kaastunnet Jutale,
Evile ja lastele peredega.

Maire, Eino ja Tiia

Kas aeg on lahkuda, ei ole meie üelda.
Jäävad sõnad, mis lausunud...

Kallid Gerli, Ruudi, Remi, Ralf
ja Emily!
Oleme mõtetes teiega sellel
kurval hetkel.
On lahkunud armas äi ja
vanaisa
ÜLO LOORENS.

Oru koolipere

Koos käidud teed ei rohtu,
koos olnud aeg ei unune...

Mälestame endist
Oru vallavanemat
ÜLO LOORENSIT.

Avaldame kaastunnet
lähedastele.

Oru kandi inimeste nimel
Oru osavallakogu

Südamlik kaastunne Villule
perega kalli
ÜLO LOORENSI
lahkumise puhul.

Klassikaaslastel.
Oru kooli 3. lend

Avaldame siirast kaastunnet
Milvile perega kalli
abikaasa, isa, äia, vanaisa ja
vanavanaisa
ÜLO LOORENSI
kaotuse puhul.

Sirje ja Arvo

Avaldame sügavat kaastunnet
Aili Anselile perega
ENDEL ANSELI
kaotuse puhul.

Kullamaa osavallavalitsus
Kullamaa osavallakogu

Iga lahkumine on raske,
iga teesaatmine kurb...

Avaldame kaastunnet Milvile
ning Janekile, Indrekule, Rene-
kile ja Villule peredega, abikaasa,
isa, vanaisa ja vanavanaisa
ÜLO LOORENSI
kaotuse puhul.

Aili perega

Südamlik kaastunne
Aili Anselile
perekonnaga kalli
ENDEL ANSELI
lahkumise puhul.

Eda, Helina, Merike, Raili, Hiie
ja Maret Goldenbecki majast

Sule silmad ja sa näed:
ma olen siin, sinu südames.
On lahkunud vanaisa ja abikaasa
EINAR EDASI.
Armsad Grete ja Solveig!
Oleme mõttes teiega sellel
kurval hetkel.
Oru koolipere

Mõni hetk on elus valusam kui teine,
mõni hetk on kohe väga-väga valus...

Avaldame sügavat kaastunnet
lähedastele
ÜLO LOORENSI
kaotuse puhul.

Rita, Andres, Kristiina,
Kristjan-Sander

Seda valu ei saa kustutada...

Siiras kaastunne Milvile ja
lastele peredega
ÜLO LOORENSI
lahkumise puhul.

Priit ja Merike

Avaldame südamlikku kaastunnet
Milvile, Janekile, Indrekule,
Renekile ja Villule peredega
armsa abikaasa, isa, vanaisa ja
vanavanaisa
ÜLO LOORENSI
kaotuse puhul.

Jaanus perega, Piret, Reet,
Meelis ja Anneli Vaidast

Seal, kus sulgub eluraamat,
algab mälestuste tee.

Mälestame toredat naabrimeest
ENDEL ANSELIT.
Südamlik kaastunne Jutale
ja lastele peredega.

Malle ja Jaan

Leinaliblikas teeb õhus ringe,
ta viimud kaasa ühe armsa hinge...

Südamlik kaastunne lähedastele
kalli abikaasa, isa, vanaisa,
vanavanaisa
ENDEL ANSELI
lahkumise puhul.

Joonas

Ükski hea inimene ei kao jäädavalt.
Ta tuleb meie juurde taas esimese
päikese kiire või leebe tuulena...

Mälestame hoolivat ja suure
südamega õemeest
ÜLO LOORENSIT.
Siiras kaastunne Milvile ja
lastele peredega.

Andres ja Rita

Südamlik kaastunne Milvile,
Janekile, Indrekule, Renekile
kalli abikaasa ja isa
ÜLO LOORENSI
surma puhul.

OÜ Linnamäe Peekon

Kõike võib karta, tahta ja loota –
seda, mis tuleb, keegi ei oota.
(B. Alver)

ÜLO LOORENS
Meie sügav kaastunne Milvile ja
poegadele peredega, õdedele ja
vennale.

Siimu pere

Südamlik kaastunne Milvile
poegadega kalli abikaasa ja isa
ÜLO LOORENSI
surma puhul.

Saima ja Leida peredega

Südamlik kaastunne Silvale ja
Heinole peredega
armsa isa
ENDEL ANSELI
surma puhul.

Reet ja Arvo

Head naabrimeest
ÜLO LOORENSIT
mälestavad kurbuses

Ristemäe talu lapsed peredega.

Mälestame head
ENDEL ANSELIT
ja avaldame sügavat kaastunnet
abikaasa Jutale.

Enely ja Üllar

ANDRA KIRNA

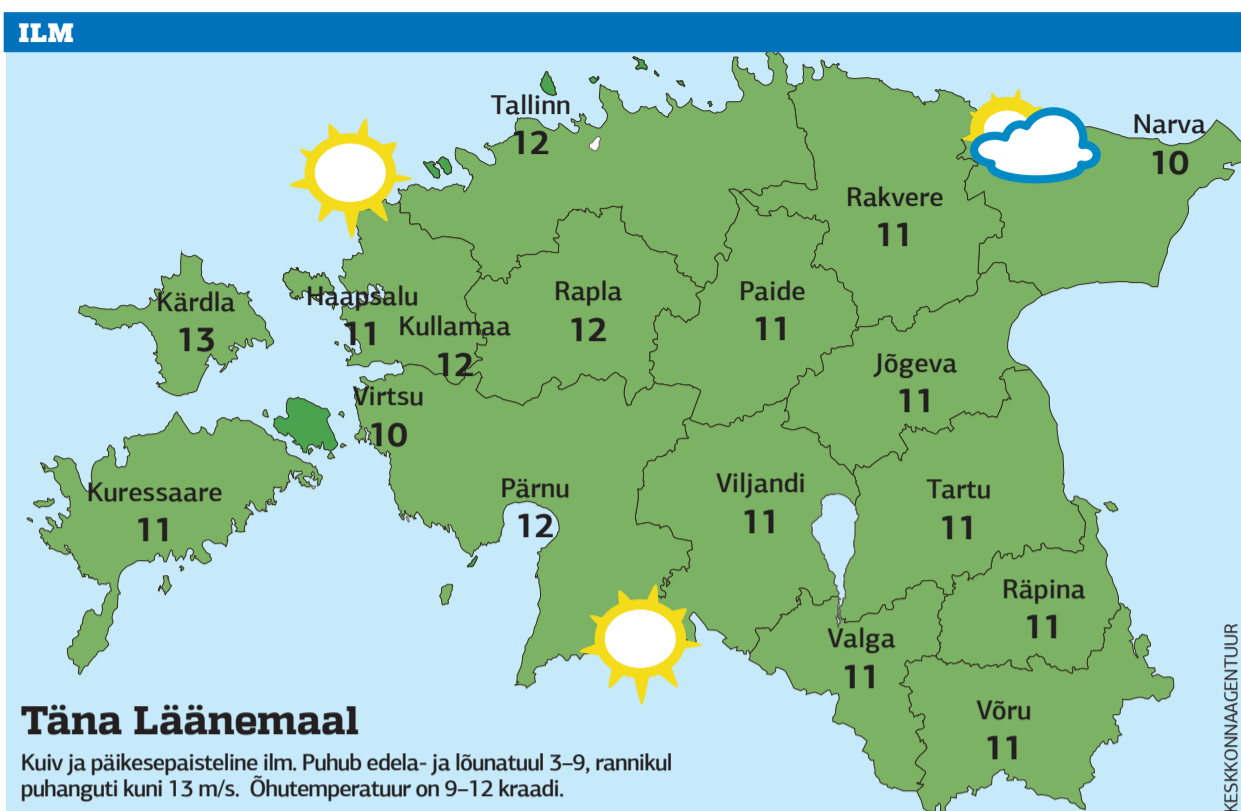
Kaitseliidu noored kogunevad Nõvale laagrisse

Sel nädalavahetusel koguneb Nõva looduskooli keskkonnakaitse laagrisse umbes 60 kaitseliidu Harju malle noorkotkast ja kodutütart. Kolme päeva jooksul tutvustatakse noortele, kuidas hoida metsa ja merd.

Laagrit aitavad läbi viia riigimetsa majandamise keskus, Nõva päästekomando ja mitmed teised organisatsioonid. Vesikjärve ääres tutvustatakse lastele 2008. aasta metsapõlengu ala. Päästeamet näitab oma tehnikat ja räägib, kuidas kustutatakse metsapõlenguid. RMK Nõva looduskeskuses saavad noored osaleda metsatulekahjusid tutvustavas õppeprogrammis.

Samuti tutvustatakse laagrilistele merereostuse tagajärge ja võimalusi selle ärahoidmiseks. Lapsed teevad katseid, mis imiteerivad nafta sattumist loodusesse. Nõva rannas uurime, kas siinses rannaliivas on mikroplasti. Lapsed lahendavad ülesandeid, kus harjutatakse keskkonnanõuetustele reageerimist. Laager lõpeb ühise rannakoristamisega.

MARKO VALKER

Täna Läänemaal

Kuiv ja päikesepaisteline ilm. Puhub edela- ja lõunatuul 3-9, rannikul puhanguti kuni 13 m/s. Õhutemperatuur on 9-12 kraadi.

Reede	öö päev	Laupäev	5°...12°	Pühapäev	6°...11°	Esmaspäev	6°...12°
lõunatuul 4-9 (14) m/s	☀️	lõunatuul 4-9 (12) m/s	☀️	lõunatuul 4-9 (14) m/s	☀️	ida-, loodetuul 5-12 (18) m/s	☁️

ISSN 1406-1430

VAATA KA
WWW.LE.EE

OSTAME KASVAVAT VÕSA ÜLE EESTI!

Lisainfo telefoni +37256487816 või meili info@kervil.ee teel.
KERVIL OÜ

Siin võiks olla sinu reklaam!

Tellimiseks võta ühendust reklaam@le.ee

Risti Loomemaja
23. oktoober 2024
10:00-16:30
www.laanesport.ee/koolitus

TASUTA!
Koolituse läbijale TÕEND!

REINPAUL

OSTAME KASVAVAT ja LADUSTATUD VÕSA

Raiume võsast puhtaks kraavid, tee- ja põlluääred, lepikud, haavikud jne.

Info tel 5593 3899, kaido@reinpaul.ee
www.reinpaul.ee

KASTANI Iga päev 8-22

METSA Iga päev 8-22

Koduviiner, Maks ja Moorits 500 g	2.98/kg	1.49	tavahind 2.29
Seahakkliha, Maks ja Moorits 500 g	5.80/kg	2.90	tavahind 3.99
Vanillijäätis Premia, laktoosivaba 0,5 l	2.98/l	1.49	tavahind 3.99
Kodune kurk, Põltsamaa 680 g	2.63/kg	1.79	tavahind 2.99
Kommikarp Maiuspala 350 g	14.26/kg	4.99	tavahind 7.50

KOOLITUS

Kogukondade kaasamine liikumisharrastuse edendamiseks

Koolitajaks **Eha Paas** - Eesti Rahvaülikoolide Liidu kogukonnakeskse lähenemisviisi strateegilise partnerluse projektijuht ja Tallinna Ülikooli Haapsalu Kolledži õppekava Kogukonnatöö vananevas ühiskonnas külalislektor

Kogemust jagab **Arto Saar** - Järva-Jaani kogukonna ühendaja ja Paide Linnameeskonna kogukonnajuht

Koolituse sisu:

- Kogukonna mõiste
- Tänapäevane lähenemine kogukonnale ja kaasamisele
- Head praktikad liikumisharrastuse edendamiseks kogukondades
- Koostöö kogukonnaga
- Infovahetus kogukonnaga
- Praktiline kaasamise plaan

Andres Ammase

ANDRES AMMASE
FOND
HAAPSALULE
PÜHENDUNUILE

Kooliõpetaja, ajakirjaniku, poliitiku ja dirigendi Andres Ammase (1962–2018) mälestuseks Eesti Rahvuskultuuri Fondi juurde loodud Andres Ammase fond annab välja **nelja stipendiumi**:

- Andres Ammase stipendium Läänemaale ja Haapsalule pühendunud inimesele
- väikese lugeja stipendium (koos Haapsalu lasteraamatukoguga)
- noore sportlase stipendium lootustandvale sportlasele ja tema treenerile
- Anneli Ammase hea ajakirjanduse auhind maakonnalehe ajakirjanikule

Annetuse saaja:

SA Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pangakontod:

EE117700771000664610 LHV Pank

EE672200221001101347 Swedbank

Selgitus: annetus Andres Ammase fondi ja stipendium, mille heaks annetatakse

PS Annetused on tulumaksuvabad

Teie mõtted Läänemaa liikumisharrastuse edendamiseks on olulised!

Täname Andres Ammase fondi toetamise eest!